

FILIP
PULMAN

Severna
svetlost

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Philip Pullman

NORTHERN LIGHTS

Copyright © 1995 by Philip Pullman

Translation copyright © 2002, 2018 za srpsko izdanje,
LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Severna svetlost

*U tom ponoru divljem,
Kolevci prirode, a i njenom grobu možda,
Što nije ni voda, ni zemlja, ni vazduh, ni vatra,
No skupa sve ovo, smešano u začetnim uzrocima,
Zbog čega i moraju večno da se bore,
Sve dok najmoćniji ne nagna njih da vaspostave
Njegova mračna tkanja stvaranja novih svetova radi,
U tom ponoru divljem zastade oprezni zloduh
Na ivici pakla i oglednu se časkom
Misleći o svome putovanju...*

Džon Milton, *Izgubljeni raj*, knjiga II

Severna svetlost je prvi deo priče u tri knjige. Prva knjiga smeštena je u svetu sličnom našem, ali različitom na mnogo načina. Druga knjiga, *Čudotvorni nož*, kreće se između tri sveta – sveta *Severne svetlosti*, sveta koji poznajemo i trećeg, koji se takođe umnogome razlikuje od našeg. Završni deo trilogije, *Čilibarski durbin*, kreće se između nekoliko svetova.

Sadržaj

Deo prvi: Oksford

1 Boca tokajca	15
2 Zamisao Severa	29
3 Lajrin Džordan	44
4 Aletiometar	76
5 Zabava	91
6 Ribarske mreže	108
7 Džon Faa	120
8 Osujećenost	139
9 Uhode	150

Deo drugi: Bolvangar

10 Konzul i medved	171
11 Oklop	190
12 Izgubljeni dečak	211
13 Mačevanje	221
14 Svetla Bolvangara	237
15 Kavezi za daimone	253
16 Srebrna giljotina	269
17 Veštice	283

Deo treći: Svalbard

18 Magla i led	.309
19 Zarobljeništvo	.327
20 Bez milosti	.346
21 Dobrodošlica lorda Asrijela	.363
22 Izdajstvo	.379
23 Most ka zvezdama	.388

Deo prvi

Oksford

Boca tokajca

LAJRA I NJEN DAIMON išli su zamračenom dvoranom, pazeći da se drže skraja kako ih ne bi videli iz kuhinje. Tri velika stola duž dvorane već su bila postavljena; pribor i čaše hvatali su oskudnu svetlost koja je dopirala u odaju, a dugačke klupe bile su izvučene i spremne za goste. Portreti nekadašnjih upravnika visili su u pomrčini visoko na zidovima. Lajra priđe platformi, osvrnu se prema kuhinjskim vratima i, ne videvši nikoga, pope se do Visokog stola. Mesta za ovim stolom bila su ukrašena zlatom, a ne srebrom, a četrnaest sedišta nisu bila hrastove klupe, nego stolice od mahagonija sa plišanim jastucima.

Lajra zastade kraj upravnikove stolice i blago kucnu najveću čašu noktom. Zvuk jasno odjeknu dvoranom.

„Ti ovo ne shvataš ozbiljno“, prošaputa njen daimon. „Pazi kako se ponašaš.“

Ime njenog daimona bilo je Pantalaimon i trenutno je imao oblik noćnog leptira, i to tamnosmeđeg, kako se ne bi video u tami dvorane.

„Isuviše buke prave u kuhinji da bi išta čuli“, odgovori mu Lajra šapatom. „A domoupravitelj ne ulazi pre prvog zvona. Prestani da paničiš.“

Ali ona ipak položi dlan na zvonki kristal, a Pantalaimon odleprša napred i prođe kroz odškrinuta vrata salona na drugom kraju platforme. Vratio se trenutak kasnije.

„Tamo nema nikoga“, šapnuo je. „Ali moramo da požurimo.“

Pognuta iza Visokog stola, Lajra pohita kroz vrata u salon. Tu se uspravila i pogledala naokolo. Jedino svetlo dopiralo je iz kamina. Pred njenim pogledom, cepanice se blago slegoše u blistavom plamenu i poslaše mlaz iskri u dimnjak. Veći deo života provela je u koledžu, ali nikada još nije bila u salonu; samo naučnici i njihovi gosti imali su pristupa ovamo. Ženama je ulaz bio zabranjen; čak ni služavke nisu tu ulazile da čiste. To je bio isključivo batlerov posao.

Pantalaimon joj se smesti na rame.

„Jesi li sad zadovoljna? Možemo li da idemo?“, šaputao je.

„Ne budi blesav! Hoću da razgledam!“

Bila je to velika prostorija, sa ovalnim stolom od uglačanog ružinog drveta, na kom su se nalazile razne boce i čaše i srebrni pribor za pušenje sa mnoštvom lula. Na pomoćnom stočiću stajali su plamenik i korpa s čaurama maka.

„Lepo se goste, zar ne, Pane?“, reče ona ispod glasa.

Sela je u jednu stolicu presvučenu zelenom kožom. Bila je tako duboka da je gotovo ležala u njoj; zatim se ponovo uspravila, podvila noge ispod sebe i stala da razgleda portrete na zidovima. Još starih naučnika, verovatno, odevenih u toge, s bradama, mrgodnih lica, zurilo je iz svojih okvira sa svečanim neodobravanjem.

„Šta misliš, o čemu razgovaraju?“, upita Lajra, odnosno zausti, jer pre nego što je doврšila pitanje začu glasove iza vrata.

„Iza stolice – brzo!“, šapnu Pantalaimon. Lajra u tren oka skoči sa stolice i čučnu iza nje. Nije to bilo baš najbolje skrovište; odabrala je stolicu tačno u sredini sobe. Ako ne bude sasvim tiha...

Vrata se otvoriše i svetlost izmeni izgled sobe. Jedan od ljudi koji su ušli uneo je lampu i spustio je na pomoćni stočić. Lajra je videla njegove noge u tamnozelenim pantalonama i sjajnim crnim cipelama. Sluga.

Zatim jedan duboki glas reče: „Da li je lord Asrijel već stigao?“

To je bio upravnik. Zadržavajući dah, Lajra vide kako slugin daimon (pas, kao i većina daimona slugu) utrčava i tiho mu seda do nogu. Onda je videla i upravnikove noge, u izlizanim crnim cipelama koje je uvek nosio.

„Ne, upravniče“, reče batler. „A nema ni vesti iz Vazdušne luke.“

„Očekujem da će doći gladan. Odvedite ga pravo u dvoranu, molim vas.“

„Naravno, upravniče.“

„Jeste li doneli za njega onaj naročiti tokajac?“

„Jesam, upravniče. Godište 1898, kao što ste naredili. Njegovo gospodstvo veoma ceni to vino, sećam se.“

„Dobro. Sada idite, molim vas.“

„Treba li vam lampa, upravniče?“

„Da, ostavite je. Svratite, molim vas, tokom večere da je podesite.“

Batler se lako pokloni i okrenu se da pođe. Njegov daimon je poslušno kaskao za njim. Iz svog ne tako dobrog skrovišta Lajra je gledala upravnika kako prilazi velikom hrastovom ormaru za odeću u uglu sobe, skida svoju togu sa vešalice i s naporom je oblači. Upravnik je bio snažan muškarac, ali već je uveliko prekoračio sedamdesetu i pokreti su mu bili kruti

i spori. Upravnikov daimon bio je gavran. Čim je upravnik obukao togu, gavran je skočio s ormara i smestio se na svoje uobičajeno mesto – na upravnikovo desno rame.

Lajra je osetila kako se Pantalaimon ježi od strepnje, iako nije pustio ni glasa. Što se nje same tiče, bila je prijatno uzbuđena. Gost kog je upravnik spomenuo, lord Asrijel, bio joj je stric, čovek kome se silno divila i koga se mnogo plašila. Pričalo se da je umešan u visoku politiku, u tajna istraživanja, u daleke ratove, a ona nikad nije znala kad će se pojaviti. Bio je žestok; ako je uhvati ovde biće surovo kažnjena, ali ona je to mogla da podnese.

Sledeće što je videla potpuno je izmenilo stvari.

Upravnik je izvadio iz džepa savijen papir i spustio ga na sto. Izvukao je zapušač iz boce s vinom bogate zlatne boje, odmotao papir i sipao beli prašak u bocu; zatim je zgužvao papir i bacio ga u vatru. Onda je iz džepa izvadio olovku i mešao vino sve dok se prašak nije rastvorio, nakon čega je vratio zapušač na mesto.

Njegov daimon ispusti kratak krik. Upravnik mu odgovori tihim glasom. Pre nego što je izašao na vrata na koja je i ušao, pogledao je unaokolo duboko usađenim, zasenčenim očima.

Lajra prošaputa: „Jesi li video ovo, Pane?“

„Naravno da jesam! Sada požuri napolje pre nego što dođe domoupravitelj.“

Ali dok je govorio, s drugog kraja dvorane oglasi se zvono. Zazvonilo je jednom.

„To je domoupraviteljevo zvono!“, reče Lajra. „Mislila sam da imamo više vremena.“

Pantalaimon hitro izleprša na vrata i u tren oka se vrati.

„Domoupravitelj je već tamo“, reče. „A ne možeš da izađeš na druga vrata...“

Ta vrata, ona kroz koja je upravnik ušao i izašao, gledala su na hodnik između biblioteke i zajedničke sale naučnika, u kom je uvek bila gužva. U ovo doba dana hodnik je bio zakrčen muškarcima koji su oblačili toge za večeru ili žurili da ostave hartije i torbe za spise u zajedničku salu pre nego što uđu u dvoranu. Lajra je nameravala da izađe putem kojim je ušla, računajući da ima još minut-dva pre nego što zazvoni domoupraviteljevo zvono.

Da nije videla upravnika kako sipa onaj prašak u vino možda bi rizikovala domoupraviteljev gnev, ili krenula u nadi da je neće zapaziti u prepunom hodniku. Ali bila je zbunjena i zbog toga je oklevala. Gorela je od radoznalosti. Sanduci sa uzorcima? Lampa?

Onda je začula teške korake na platformi. Domoupravitelj je došao da proveri je li sve spremno za okupljanje naučnika uz vino i mak posle večere. Lajra polete ka hrastovom ormaru, otvori ga i zavuče se unutra. Zatvorila je vrata za sobom upravo kad je domoupravitelj ušao u salon. Nije se plašila za Pantalaimona; soba je bila tamnih boja, a uvek je mogao da se zavuče pod stolicu.

Čula je domoupraviteljevo teško šištanje. Vrata ormara nisu bila sasvim zatvorena, pa ga je kroz pukotinu gledala kako ređa lule i preleće pogledom preko boca i čaša. Onda je dlanovima zagladio kosu iznad ušiju i rekao nešto svom daimonu. On je bio sluga, pa je njegov daimon bio pas; pošto je on imao uzvišen položaj među slugama, i njegov daimon bio je otmeniji pas, tačnije, crveni seter. Daimon je izgledao sumnjičavo i lutao je pogledom unaokolo kao da oseća uljeza, ali, na Lajrino ogromno olakšanje, nije prišao ormaru. Plašila se domoupravitelja, jer ju je dva puta istukao.

Lajra začu slabašan šapat; očigledno se Pantalaimon uvukao pored nje.

„Moraćemo sad da ostanemo ovde. Zašto me nisi *poslušala*?“

Nije odgovorila sve dok domoupravitelj nije izašao. Njegov posao je bio da nadzire posluživanje za Visokim stolom. Čula je kako naučnici ulaze u salu, mrmljanje glasova, struganje nogu.

„Dobro je što nisam“, odvrati ona, takođe šapatom. „Inače ne bismo videli kako upravnik sipa otrov u vino. Pane, to je bio tokajac za koji je pitao batlera! Žele da ubiju lorda Asrijela!“

„Otkud znaš da je to bio otrov?“

„Oh, naravno da jeste. Zar se ne sećaš, rekao je batleru da izađe pre nego što je to učinio. Da je nevin, ne bi bilo važno je li ga batler video ili nije. *Znam* da se nešto dešava – nešto političko. Sluge već danima pričaju u tome. Pane, mogli bismo da osujetimo ubistvo!“

„Nikad nisam čuo veću glupost“, reče on kratko. „Kako misliš da miruješ četiri sata u ovom tesnom ormaru? Idem ja da pogledam u hodnik. Reći ću ti kad se raščisti.“

Poleteo joj je s ramena, videla je njegovu sićušnu senku kako proleće ispred pukotine.

„Ne вреди, Pane, ostajem“, rekla je. „Ima ovde još jedna toga, ili tako nešto. Staviću je ispod sebe i biće mi udobno. *Moram* da vidim šta rade.“

Lajra je čučala. Sada je oprezno ustala, pipajući po vešalicama za odeću da ne napravi buku. Otkrila je da je ormar veći nego što je mislila. U njemu je bilo nekoliko akademskih toga i lenti; neke su bile oivičene krznom, a većina postavljena svilom.

„Pitam se jesu li sve ove toge upravnikove“, prošaputala je. „Možda mu, kad dobija počasne doktorate negde drugde,

daju ove raskošne toge, a on ih ovde drži i presvlači se... Pane, da li zbilja misliš da ono u vinu nije otrov?"

„Ne“, odgovorio je. „Mislim da jeste, kao i ti. I mislim da se to nas ne tiče. I mislim da bi bilo najgluplje što si ikada uradila, a celog života praviš gluposti, kad bi se umešala. To s nama nema nikakve veze.“

„Ne budali“, reče Lajra. „Ne mogu tek tako da sedim ovde i gledam kako ga truju!“

„Idi onda negde drugde.“

„Pane, ti si kukavica.“

„Naravno da jesam. Mogu li da te upitam šta nameravaš da učiniš? Iskočićeš iz ormara i izbićeš čašu iz njegovih drhtavih prstiju? Šta si isplanirala?“

„Nisam ništa isplanirala i ti to dobro znaš“, odreza ona tiho. „Ali sada, kad sam videla šta je upravnik uradio, nemam izbora. Trebalo bi da znaš šta je to savest, zar ne? Kako da odem da sedim u biblioteci ili negde drugde i vrtim palčeve znajući šta će se desiti? Veruj mi, nemam *nameru* da uradim tako nešto.“

„Ovo si i želela sve vreme“, reče on nakon tren-dva. „Želela si da se sakriješ ovde i gledaš. Zašto to ranije nisam shvatio?“

„U redu, tako je“, reče ona. „Svi znaju da se ovde dešava nešto tajanstveno. A ja sam samo htela da saznam šta je to.“

„To se tebe ne tiče! Ako hoće da uživaju u svojim malim tajnama, trebalo bi da se uzdigneš iznad toga i pustiš ih na miru. Skrivanje i uhođenje je za malu decu.“

„Tačno sam znala da ćeš to da kažeš. A sad prestani da zvocaš.“

Neko vreme su sedeli ćutke. Lajri je bilo neudobno na tvrdom podu ormara, a Pantalaimon je uvređeno micao antenama koje je privremeno posedovao prema jednoj togi. Lajra je osećala kako joj se razne misli bore po glavi i ništa

ne bi želela više nego da ih podeli sa svojim daimonom, ali bila je isuviše ponosna. Možda bi trebalo da pokuša da ih razbistri bez njegove pomoći.

Najviše ju je zaokupljala zabrinutost, i to ne za samu sebe. Često je upadala u nevolje i navikla se na to. Ovoga puta brinula je zbog lorda Asrijela i značenja svega ovoga. On je retko posećivao koledž, a činjenica da je ovo bilo vreme visoke političke napetosti značila je da ne dolazi samo da jede, pije i puši sa starim prijateljima. Znala je da su i upravnik i lord Asrijel članovi Kabinetskog saveta, naročitog savetodavnog tela predsednika vlade, i da bi svi ovi događaji mogli da imaju veze s tim. Ali sastanci Kabinetskog saveta održavali su se u dvoru, a ne u Salonu koledža Džordan.

Osim toga, tu su bile i glasine o kojima je posluga koledža šaputala već danim. Pričalo se da su Tatari ušli u Moskoviju i da krče sebi put ka Sankt Peterburgu, odakle bi mogli da kontrolišu Baltičko more i jednog dana zavladaju celom zapadnom Evropom. A lord Asrijel je posetio daleki Sever; kad ga je poslednji put videla, spremao se za ekspediciju u Laponiju...

„Pane“, prošaputala je.

„Da?“

„Da li *ti* misliš da će biti rata?“

„Neće još. Lord Asrijel ne bi došao ovamo na večeru kad bi znao da će rat izbiti za nedelju-dve.“

„Tako sam i ja mislila. Ali posle?“

„Ššš! Neko dolazi.“

Uspravila se i provirila kroz pukotinu. Bio je to batler; došao je da, prema upravnikovom naređenju, podesi lampe. Zajedničku salu i biblioteku osvetljavale su anbarične lampe, ali naučnici su u salonu više voleli starije, petrolejske lampe,

koje su davale mekše svetlo. To se za upravnikovog života neće izmeniti.

Batler je skratio fitilje i stavio još jednu cepanicu na vatru. Zatim je pažljivo oslušnuo na vratima dvorane pre nego što je uzeo šaku listova iz pribora za pušenje.

Tek što je vratio poklopac, na drugim vratima se okrenu kvaka i batler uplašeno poskoči. Lajra suspregnu smeh. Batler je užurbano strpao listove u džep i okrenuo se da dočeka osobu koja je ulazila.

„Lorde Asrijele!“, reče batler, a drhtaj ledenog iznenađenja prođe Lajri kroz kičmu. Sa svog mesta nije mogla da vidi lorda i trudila se da savlada poriv da se pomeri i pogleda.

„Dobro večer, Rene“, reče lord Asrijel. Lajra je njegov glas uvek slušala s mešavinom zadovoljstva i strepnje. „Zakasnio sam za večeru. Sačekaću ovde.“

Batleru je bilo neugodno. Gosti su ulazili u salon samo na upravnikov poziv, i lord Asrijel je to znao; ali batler je video da lord Asrijel naglašeno gleda nabrekliu u njegovom džepu, pa je odlučio da ćuti.

„Treba li da kažem upravniku da ste stigli, lorde?“

„Ne bi bilo loše. Možete i da mi donesete malo kafe.“

„U redu, lorde.“

Batler se pokloni i pohita napolje, a daimon mu je pokorno kaskao za petama. Lajrin stric se primače vatri, ispruži ruke visoko iznad glave i zevnu poput lava. Na sebi je imao putnu odeću. Lajra se podseti, kao i uvek kad bi ga videla, koliko ga se plaši. Sada nije dolazilo u obzir da se neopaženo iskrade. Moraće da sedi gde je i da se nada najboljem.

Daimon lorda Asrijela, planinski leopard, stajao je iza njega.

„Hoćeš li da projekcija bude ovde?“, upita ga tiho.

„Da. Tako će biti manje gužve nego da se selimo u slušaonicu. Želeće takođe da vide i uzorke; pozvaću vratara za koji tren. Ovo su rđava vremena, Stelmarija.“

„Trebalo bi da se odmoriš.“

Seo je u jednu stolicu i protekao se, pa Lajra više nije mogla da mu vidi lice.

„Da, da. Trebalo bi i da se presvučem. Sigurno postoji neko drevno pravilo po kom mogu da mi odrede globu od tuceta boca vina ako dođem za sto neprikladno odeven. Najradije bih spavao tri dana. Ostaje činjenica da...“

Začu se kucanje i batler uđe noseći ibrik s kafom i šolju na srebrnom poslužavniku.

„Hvala, Rene“, reče lord Asrijel. „Je li ovo što vidim na stolu tokajac?“

„Upravnik je naredio da se donese naročito za vas, lorde“, reče batler. „Ostala su samo tri tuceta boca iz '98.“

„Sve dobre stvari nestaju. Spustite poslužavnik pored mene. Oh, zamolite vratara da pošalje gore dva sanduka koja sam ostavio u gostinskoj kući, molim vas.“

„Ovamo, lorde?“

„Da, ovamo, čoveče. Biće mi takođe potrebni platno i projekciona lampa, takođe ovde, takođe odmah.“

Batler nije uspeo da ne zine od iznenađenja, ali je potisnuo pitanje, a možda i prigovor.

„Rene, zaboravljate svoje mesto“, reče lord Asrijel. „Ne ispitujte me, nego uradite kako vam kažem.“

„U redu, vaše gospodstvo“, reče batler. „Ako smem da predložim, trebalo bi možda da obavestim gospodina Kosona o vašim namerama, lorde, kako ne bi bio zatečen, ako me razumete.“

„Da. Onda mu recite.“

Gospodin Koson je bio domoupravitelj. Između njega i batlera postojalo je staro i snažno suparništvo, ali batler je

imao više prilika da se zbliži s naučnicima i u potpunosti ih je koristio. Bio je oduševljen prilikom da pokaže domoupravitelju kako zna više od njega o onome što se dešava u salonu.

Poklonio se i izašao. Lajra je gledala kako njen stric sipa šoljicu kafe i ispija je u jednom gutljaju; zatim je sipao još jednu, koju je pio sporije. Gorela je od radoznalosti. Sanduci s uzorcima? Projekciona lampa? Šta on to ima da pokaže tako važno i hitno?

Lord Asrijel ustade i okrenu se leđima vatri. Videla ga je celog i divila se koliko se razlikuje od punačkog batlera i pogrbljenih i oronulih naučnika. Lord Asrijel bio je krupan čovek, moćnih ramena, vatrenog tamnopusnog lica i očiju koje kao da su bleskale i svetlucale divljačkim smehom. Bilo je to lice vladara i borca, lice na kom se ne pokazuje zaštitništvo niti sažaljenje. Svaki lordov pokret bio je širok i savršeno uravnotežen, kao u divljih životinja, a u sobi poput ove ličio je na divlju životinju zatvorenu u pretesan kavez.

Sada mu je izraz lica bio dalek i zabrinut. Njegov daimon mu pride i prisloni mu glavu uz stomak. Spustio je nedokučiv pogled na njega pre nego što se okrenuo i otišao do stola. Lajra odjednom oseti kako joj se utroba steže u čvor, jer lord Asrijel je izvadio zapašać iz boce tokajca i sipao vino u čašu.

„Ne!“

Tihi krik je izleteo pre nego što je stigla da ga zaustavi. Lord Asrijel ga začu i okrenu se.

„Ko je to?“

To je bilo jače od nje. Isteturala se iz ormara i pohitala da mu otme čašu iz ruke. Vino pljusnu i prosu se po ivici stola i tepihu, a čaša pade i razbi se.

„Lajra! Šta ti radiš ovde, dođavola?“

„Pusti me pa ću ti reći!“

„Prvo ću da ti slomim ruku. Kako si se usudila da uđeš ovamo?“

„Upravo sam ti spasla život!“

Za trenutak su se smirili, devojčica presavijena od bola, ali lica stegnutog u grč kako ne bi glasno jauknula, muškarac nagnut nad njom, mrgodan poput olujnog neba.

„Šta si rekla?“, upitao je nešto tiše.

„Vino je otrovano“, promucala je kroz stegnute zube. „Videla sam kako upravnik sipa neki prašak u njega.“

Pustio ju je. Klonula je na pod, a Pantalaimon joj je uplašeno dolepršao na rame. Stric ju je gledao odozgo sa suspregnutim besom; nije se usuđivala da mu pogleda u oči.

„Došla sam samo da vidim kako izgleda ova prostorija“, reče. „Znam da nisam smela. Htela sam da izađem pre nego što bilo ko dođe, ali sam čula upravnika kako ulazi i ostala zarobljena. Ormar je bio jedino mesto gde sam mogla da se sakrijem. Onda sam ga videla kako sipa prašak u vino. Da nisam...“

Neko je zakucao na vrata.

„To je sigurno vratar“, reče lord Asrijel. „Vraćaj se u ormar. Ako čujem i najmanji zvuk, požećeš da si mrtva.“

Odmah je pohitala natrag. Čim je zatvorila vrata za sobom, čula je lorda Asrijela kako kaže: „Uđite.“

Kao što je i mislio, to je bio vratar.

„Ovde, lorde?“

Lajra je videla vrataru, postarijeg čoveka, kako zbunjeno stoji na vratima, a iza njega ugao velike drvene kutije.

„Tako je, Šatere“, reče lord Asrijel. „Unesite oba i stavite ih pored stola.“

Lajra se malo opustila i dozvolila sebi da oseti bol u rame-nu i ručnom zglobu. Bio bi dovoljan da je natera na plač kad bi ona bila od devojčica koje plaču. Umesto toga, stisnula je zube i pažljivo udobnije namestila ruku.

Onda se začu tresak stakla i kлокotanje tečnosti.

„Đavo da vas nosi, Šatere, matori glupane! Pogledajte šta ste napravili!“

Lajra je jedva mogla da vidi. Njen stric je uspeo da obori bocu tokajca sa stola tako da izgleda kao da je to učinio vratar. Starac je pažljivo spustio sanduk i stao da se izvinjava.

„Najiskrenije žalim, moj lorde – mora da sam stajao bliže nego što mi se činilo...“

„Pošalji nekoga da sredi ovaj vašar. Požuri, pre nego što se upije u tepih!“

Vratar i njegov mladi pomoćnik pohitaše napolje. Lord Asrijel priđe ormaru i tiho progovori.

„Kad si već ovde, možeš da budeš korisna. Posmatraj pažljivo upravnika kad dođe. Ako otkriješ nešto zanimljivo, spašću te da ne upadneš u još veću nevolju od ove u kojoj si sada. Jesi li razumela?“

„Jesam, striče.“

„Napraviš li buku tu unutra – neću ti pomoći. Bićeš sasvim sama.“

Odmakao se i ponovo seo leđima okrenut vatri. Vratar uđe noseći četku i lopaticu za staklo, posudu s vodom i krpu.

„Mogu samo ponovo da kažem, moj lorde, da vas najiskrenije molim za oproštaj. Ne znam šta...“

„Samo počistite taj svinjac.“

Vratar se sagnu da obriše vino s tepiha. Uto pokuca batler. Ušao je sa slugom lorda Asrijela, čovekom po imenu Torold. Zajedno su uneli težak sanduk od uglačanog drveta sa mesinanim drškama. Ukipiše se kad ugledaše šta radi vratar.

„Da, to je tokajac“, reče lord Asrijel. „Šteta. Je li to lampas? Spustite je pored ormara, Torolde, molim vas. Platno ćete staviti preko puta.“

Lajra je shvatila da će kroz pukotinu moći da vidi platno i sve što se bude događalo. Pitala se da li je to njen stric

namerno tako udesio. Uz buku koju je sluga pravio odmota-
vajući kruto platno i nameštajući ga na okvir prošaputala je:

„Vidiš? Vredelo je doći, zar ne?“

„Možda jeste“, reče Pantalaimon suvo svojim tihim glasom
noćnog leptira. „A možda i nije.“

Lord Asrijel je stajao pored kamina, ispijao kafu i mrač-
no posmatrao Torolda kako otvara kutiju, vadi projekcionu
lampu i skida poklopac sa sočiva, a zatim proverava rezervoar za ulje.

„Ima dovoljno ulja, lorde“, reče on. „Treba li da pošaljem
po tehničara da rukuje lampom?“

„Ne. Sam ću to obaviti. Hvala, Torolde. Jesu li završili s
večerom, Rene?“

„Samo što nisu, mislim, lorde“, odgovori batler. „Ako sam
dobro razumeo gospodina Kosona, upravnik i njegovi gosti
neće dokoliti kad saznaju da ste stigli. Treba li da odnesem
poslužavnik?“

„Ponesite ga i idite.“

„U redu, lorde.“

Uz laki naklon batler uze poslužavnik i izađe, a Torold pođe
za njim. Čim su se vrata za njima zatvorila, lord Asrijel pogleda
preko sobe pravo u ormar. Lajra oseti snagu njegovog pogleda
gotovo kao neko telesno obličje, kao vrh strele ili koplja. Onda
je skrenuo pogled i tiho se obratio svom daimonu.

On mu je mirno prišao i seo pored njega, živahan, elegantan i opasan. Njegove zelene oči razgledale su po sobi
pre nego što su se, poput lordovih crnih, okrenule vratima
iz sale na kojima se okretala kvaka. Lajra nije mogla da vidi
ta vrata, ali je čula uzdah dok je prvi čovek ulazio.

„Upravniče“, reče lord Asrijel. „Da, vratio sam se. Pozovite
svoje goste, molim vas. Želim da vam pokažem nešto veoma
zanimljivo.“

Zamisao Severa

„LORDE ASRIJELE“, REČE UPRAVNIK svečano i pride mu da se rukuje. Iz svog skrovišta Lajra je posmatrala upravnikove oči; zaista je za tren pogledao prema stolu, tamo gde je trebalo da stoji tokajac.

„Upravniče“, reče lord Asrijel. „Došao sam prekasno da bih vam se pridružio za večerom, pa sam se raskomotio ovde. Zdravo, podrektore. Drago mi je što tako dobro izgledate. Oprostite mi što sam neprikladno odeven; samo što sam sleteo. Da, upravniče, tokajac je otišao. Mislim da stojite na njemu. Vrtar ga je oborio sa stola, ali krivica je moja. Zdravo, kape-lane. Pročitao sam vaš poslednji rad s velikim zanimanjem...“

Prišao je kapelanu, otvorivši tako Lajri nesmetan pogled na upravnikovo lice. Bilo je bezizrazno, ali daimon na njegovom ramenu je stresao perje i nemirno se premeštao s noge na nogu. Lord Asrijel je već zagospodario prostorijom; iako je dobro pazio da bude ućtiv prema upravniku na njegovoj teritoriji, bilo je jasno gde je moć.

Naučnici pozdraviše posetioca i udoše u salon; neki su seli za sto, neki u fotelje, i uskoro je brujanje razgovora ispunilo

prostoriju. Lajra je videla da ih sve veoma zanimaju drveni sanduk, platno i lampa. Dobro je poznavala naučnike: bibliotekara, podrektora, ispitivača i ostale. Bili su to ljudi koji su je okruživali otkako zna za sebe, poučavali je, kažnjavali, tešili, darivali je sitnicama, terali je s drveća u Vrtu; oni su, u nedostatku prave porodice, bili njena porodica. Možda bi ih ona i više osećala kao porodicu da je znala šta je to; s druge strane, da jeste, možda bi porodicom pre smatrala posluhu koledža. Naučnici su imali važnija posla nego da iskazuju naklonost prema poludivljoj, polucivilizovanoj devojčici koja im je ostavljena slučajno.

Upravnik je upalio plinsku lampu ispod malog srebrnog grejača, ugrijao malo maslaca, isekao nekoliko makovih čaura i bacio ih u maslac. Mak se uvek služio posle Gozbe; raščićavao je misli, podsticao jezik i donosio bogate razgovore. Tradicija je nalogala da ga upravnik lično sprema.

Uz cvrčanje maslaca i šum razgovora Lajra se promeškotaljila da nađe udobniji položaj. Izuzetno pažljivo skinula je s vešalice jednu togu – dugačku, svu od krzna – i položila je na dno ormara.

„Trebalo je da uzmeš neku staru, koja grebe“, prošaputa Pantalaimon. „Zaspaćeš ako ti bude suviše udobno.“

„Ako zaspim, tvoja je dužnost da me probudiš“, odgovori ona.

Sedela je i slušala razgovor. Bio joj veoma dosadan – gotovo samo o politici, i to o londonskoj politici, ničeg uzbudljivog o Tatarima. Prijatni mirisi prženog maka i listova za pušenje prodirali su u ormar i Lajra je više nego jednom zadremala. Glasovi su utihnuli, a onda je progovorio upravnik.

„Gospodo“, rekao je, „siguran sam da govorim u ime svih nas kada pozdravljam lorda Asrijela dobrodošlicom. Njegove posete su retke, ali uvek neizmerno dragocene. Večeras, koliko

sam razumeo, ima da nam pokaže nešto naročito zanimljivo. Ovo je vreme velike političke napetosti, čega smo svi svesni. Sutra ujutru lord Asrijel mora da bude u Vajtholu. Voz pod punom parom čeka da ga odveze u London čim završimo sa razgovorom ovde. Zato moramo mudro da iskoristimo naše vreme. Pretpostavljam da će, kad lord završi sa svojim obraćanjem, biti nekih pitanja. Molim vas, neka budu kratka i određena. Lorde Asrijele, želite li da počnete?“

„Hvala vam, upravniče“, reče lord Asrijel. „Za početak bih želeo da vam pokažem nekoliko snimaka. Podrektore, mislim da ćete odavde sasvim dobro videti. Možda bi upravnik želeo da sedne na stolicu pored ormara?“

Stari podrektor bio je gotovo slep, pa je bilo učtivo napraviti mu mesta blizu platna, a njegovo premeštanje napred dovelo je do toga da upravnik sedne pored bibliotekara, na svega metar od ormara u kom je čučala Lajra. Dok se upravnik smeštao u stolicu, Lajra ga je čula kako mrmlja:

„Dodavola. *Znao* je za vino, siguran sam.“

Bibliotekar promrmlja: „Zatražiće nam sredstva. Ako iznudi glasanje...“

„Ako dođe do toga moramo da se usprotivimo, svom svojom rečitošću.“

Lampa je počela da šišti dok ju je lord Asrijel snažno pumpao. Lajra se malo pomeri kako bi videla platno na kom je zablistao sjajni beli krug. Lord Asrijel reče: „Može li neko da ugasi svetiljku?“

Jedan od naučnika ustade da to učini; soba utonu u tamu.

Lord Asrijel započe:

„Kao što neki od vas znaju, pre dvanaest meseci poslan sam na Sever u diplomatsku misiju kod kralja Laponije. U najmanju ruku, pretvarao sam se da je tako. Moj stvarni cilj zapravo je bio da odem još severnije, na sam led, i pokušam

da otkrijem šta je bilo s Grumanovom ekspedicijom. Jedna od poslednjih Grumanovih poruka Akademiji u Berlinu govorila je o izvesnoj prirodnoj pojavi koja se može videti samo u zemljama Severa. Odlučio sam da to istražim, kao i da saznam sve što mogu o Grumanu. Ali prva slika koju ću vam pokazati ne odnosi se neposredno ni na jednu od ove dve stvari.“

Stavio je prvi snimak u okvir i spustio ga iza sočiva. Na platnu se pojavi kružni crno-beli fotogram oštarih obrisa. Snimljen je noću, pod punim mesecom, i prikazivao je drvenu kolibu na osrednjoj udaljenosti, zidova tamnih prema snegu koji ju je okruživao i u debelom sloju ležao na krovu. Pored kolibe stajali su razni filozofski instrumenti; Lajri su ličili na nešto iz Anbaričnog parka na putu za Jarnton – antene, žice i porcelanske čašice blistale su na mesečini prekrivene debelim ledom. Čovek u krznu, lica jedva vidljivog ispod velike kapuljače, stajao je napred, ruku podignutih kao da pozdravlja. Pored njega se nalazila neka sitnija prilika. Mesečina je sve kupala istim bledim svetlucanjem.

„Ovaj fotogram snimljen je uobičajenim premazom srebro-nitrata“, reče lord Asrijel. „Želim da pogledate još jedan, snimljen sa istog mesta samo minut kasnije s novim, posebno pripremljenim premazom.“

Izvukao je prvi dijapozitiv i spustio u okvir drugi. Ovaj je bio mnogo tamniji, kao da je sjaj mesečine prigušen filterom. Horizont se i dalje video, kao i tamna senka kolibe i njen krov prekriven snegom, ali složeni instrumenti bili su skriveni u tami. I čovek se u potpunosti izmenio: kupao se u svetlosti, a mlaz sjajnih čestica kao da mu je izbijao iz podignutih ruku.

„Ta svetlost“, reče kapelan. „Da li se ona penje ili spušta?“

„Spušta se“, reče lord Asrijel, „ali to nije svetlost. To je Prah.“

Nešto u načinu na koji je to izgovorio navelo je Lajru da zamisli *Prah* s velikim početnim slovom, kao da to nije neka obična prašina. Reakcija naučnika potvrdila je njeno osećanje. Reči lorda Asrijela izazvale su opšti muk, praćen uzdasima neverice.

„Ali kako...“

„Sigurno da...“

„Nemoguće je...“

„Gospodo!“, začu se kapelanov glas. „Dozvolite lordu Asrijelu da objasni.“

„To je *Prah*“, ponovi lord Asrijel. „Zabeležen je na snimku kao svetlost jer čestice Praha deluju na ovaj premaz kao što čestice svetlosti deluju na srebro-nitrat. Moja ekspedicija je krenula na Sever delimično i da bi isprobala ovaj novi premaz. Kao što vidite, čovekova figura je savršeno vidljiva. Sada vas molim da pogledate obris s njegove leve strane.“

Pokazao je zamrljani obris manje prilike.

„Mislio sam da je to njegov daimon“, reče ispitivač.

„Nije. Njegov daimon bio mu je u tom trenutku obmotan oko vrata u obliku zmije. Taj obris koji možete da razaberete jeste dete.“

„Amputirano dete...?“, reče neko, a način na koji je prekinuo pokazivao je da zna nešto što ne treba izreći.

Usledila je napeta tišina.

Onda lord Asrijel mirno reče: „Celo dete. Što, s obzirom na prirodu Praha, i jeste suština, zar ne?“

Nekoliko sekundi niko nije progovorio. Onda se začu kapelanov glas.

„Ah“, rekao je, poput žednog čoveka koji se upravo dobro napio i spušta čašu da ispusti dah koji je zadržavao dok je pio. „A zraci Praha...“

„...Dolaze s neba i kupaju ga poput svetlosti. Možete da ispitujete ovu sliku koliko želite; ostaviću vam je kad pođem. Pokazao sam vam je da biste shvatili mogućnosti ovog novog premaza. A sada želim da vam pokažem još jednu sliku.“

Promenio je dijapozitiv. I ova slika bila je snimljena noću, ali bez mesečine. Napred se na niskom horizontu bledo ocrtavala mala skupina šatora, a pored nje su stajale neuredna gomila kutija i sanke. Najvažnije pak na slici bilo je nebo. Mlazevi i velovi svetla visili su poput zavesa okačenih i zategnutih na nevidljive kuke stotinama kilometara visoko, ili su lepršali na struji nekog nezamislivog vetra.

„Šta je to?“, čuo se podrektorov glas.

„To je snimak Aurore.“

„Vrlo dobar fotogram“, reče profesor Palmerove katedre. „Jedan od najboljih koje sam video.“

„Oprostite mi moje neznanje“, reče drhtavi glas starog horovođe, „ali čak i ako sam nekad znao šta je to Aurora, zaboravio sam. Je li to ono što se naziva Severnom svetlošću?“

„Jeste. Ona ima mnogo imena. Sastoji se od oluja naelektrisanih čestica velike i neobične snage – same su nevidljive, ali izazivaju blistavo zračenje kada uđu u atmosferu. Da sam imao vremena, obojio bih ovaj snimak da vam pokažem boje; bledozelena i ružičasta, uglavnom, s primesom grimiznog duž donje ivice ove mase nalik na zavesu. Snimak je načinjen običnim premazom. Sada ću vam pokazati snimak načinjen posebnom emulzijom.“

Izvukao je snimak. Lajra je čula upravnika kako tiho kaže: „Ako iznudi glasanje, moraćemo da se pozovemo na član o boravku. Nije bio stanovnik koledža trideset sedmica tokom poslednje pedeset i dve...“

„Već je pridobio kapelana na svoju stranu...“, promrmlja bibliotekar na to.

Lord Asrijel spusti novi snimak u okvir. Pokazivao je isti prizor. Kao i na prethodnim snimcima, mnogi obrisi vidljivi pod običnim svetlom bili su mnogo bleđi na ovome, kao i zavesе zračenja na nebu.

Ali u središtu Aurore, visoko iznad sumornog krajolika, Lajra je videla nešto čvrsto. Približila je lice otvoru kroz koji je gledala, zapazivši da se naučnici takođe naginju bliže projekcionom platnu. Dok je gledala, njeno čuđenje je raslo, jer na nebu se video nepogrešiv obris grada: kule, kupole, zidovi... zgrade i ulice koje vise u vazduhu! Skoro je uzdahnula od preneraženosti.

Profesor Kasingtonove katedre reče: „To liči na... grad.“ „Upravo tako“, reče lord Asrijel.

„Grad nekog drugog sveta, bez sumnje?“, upita dekan prezrivim glasom.

Lord Asrijel ne obrati pažnju na njega. Neki naučnici uzbuđeno su se meškoljili, kao da im je, nakon što su napisali raspravu o postojanju jednoroga ne videvši nikad nijednog, neko upravo pokazao nedavno ulovljeni primerak.

„Ima li to veze s Barnard-Stouksovim istraživanjem?“, upita profesor Palmerove katedre. „Ima, zar ne?“

„To i želim da ispitam“, reče lord Asrijel.

Stajao je s jedne strane osvetljenog platna. Lajra ga je videla kako tamnim očima posmatra naučnike dok zure u snimak Aurore, a oči njegovog daimona sijaju zelenim sjajem pored njega. Sve ove uzvišene glave nagnule su se napred, blistavih naočara; samo upravnik i bibliotekar sedeli su naslonjeni u stolicama, primakavši glave jedan drugom.

Kapelan je govorio: „Rekli ste da ste tražili novosti o Grumanovoj ekspediciji, lorde Asrijele. Da li je i doktor Gruman istraživao ovu pojavu?“

„Verujem da jeste i verujem da je prikupio mnoštvo obaveštenja o njoj. Ali neće moći ništa da nam kaže o tome, pošto je mrtav.“

„Ne!“, reče kapelan.

„Plašim se da je tako, a ovde imam i dokaz.“

Šum uzbuđenog iščekivanja pronese se salonom dok su, po uputstvima lorda Asrijela, dva-tri mlađa naučnika donosila drvenu kutiju napred. Lord Asrijel izvukao je poslednji snimak, ali je lampu ostavio upaljenu i pod dramatičnim sjajem svetlosnog kruga sagnuo se da otvori kutiju. Lajra je čula škripu eksera dok su izlazili iz vlažnog drveta. Upravnik je ustao da vidi i zatvorio joj vidik. Njen stric ponovo progovori:

„Kao što se sećate, Grumanova ekspedicija je nestala pre osamnaest meseci. Nemačka Akademija poslala ga je na magnetski Severni pol da obavi razna nebeska posmatranja. Tokom tog putovanja uočio je neobičnu pojavu koju smo videli. Nedugo zatim je nestao. Pretpostavljalo se da je doživeo nesreću i da njegovo telo leži sve vreme u pukotini glečera. U stvari, nije bilo nesreće.“

„Šta je to?“, upita dekan. „Je li to vakuumaska kutija?“

Lord Asrijel u prvi mah nije odgovorio. Lajra je čula metalne bravice kako škljocaju i vazduh kako šišti ulazeći u posudu. Ali tišina nije dugo potrajala. Nakon trenutak-dva Lajra začu zbunjeni žagor, užasnite uzvike, glasne proteste, glasove podignute u besu i strahu.

„Ali šta...“

„...jedva ljudski...“

„...bilo je...“

„...šta se *desilo*?“

Upravnikov glas probi se kroz buku.

„Lorde Asrijele, šta je to, za ime Boga?“

„To je glava Stanislausa Grumana“, odgovorio je glas lorda Asrijela.

Preko buke glasova Lajra je čula kako neko tetura ka vratima uz nepovezane zvuke mučnine. Poželela je da vidi šta to oni gledaju.

Lord Asrijel reče: „Našao sam njegovo telo očuvano u ledu pored Svalbarda. Glavu su ovako obradile njegove ubice. Zapazićete karakterističan način skalpiranja. Mislim da je vama poznat, podrektore.“

Starac reče čvrstim glasom: „Video sam da to rade Tatari. To je tehnika nastala među starosedeocima Sibira i Tunguzije. Odatle se, naravno, proširila u zemlje Skrelinga, iako je sada, koliko znam, zabranjena u Novoj Danskoj. Mogu li da pogledam поближе, lorde Asrijele?“

Posle kratkog ćutanja progovorio je ponovo.

„Oči mi nisu sasvim pouzdane, a led je prljav. Ipak, čini mi se da na temenu ima rupu. Jesam li u pravu?“

„U pravu ste.“

„Trepanacija?“

„Upravo tako.“

Ovo je izazvalo uzbuđeni žamor. Upravnik se pomerio tako da je Lajra mogla ponovo da vidi. Stari podrektor držao je sasvim ispred lica, u krugu svetlosti koji je bacala lampa, tešku kocku leda. Lajra je videla šta je bilo u njoj: krvava grudva, jedva razaznatljiva kao ljudska glava. Pantalaimon je lepršao oko nje; osećala je njegovo uzbuđenje.

„Ćuti“, prošaputala je. „Slušaj.“

„Doktor Gruman je nekad bio naučnik ovog koledža“, reče dekan vatreno.

„Da padne tako u ruke Tatarima...“

„Ali tako daleko na severu?“

„Mora da su prodrli dublje nego što je iko zamišljao!“

„Jesam li dobro čuo da ste ga pronašli u blizini Svalbarda?“, upita dekan.

„Tako je.“

„Treba li da pomislimo da *panserbjørne* imaju neke veze s ovim?“

Lajra nije prepoznala ovu reč, ali naučnici očigledno jesu.

„Nemoguće“, reče čvrsto profesor Kasingtonove katedre. „Nikad se nisu ponašali na taj način.“

„Onda ne poznajete Jofura Raknisona“, reče profesor Palmerove katedre, koji je i sam izveo nekoliko ekspedicija u oblasti Severnog pola. „Ne bi me iznenadilo da saznam kako je počeo da skalpira ljude na tatarski način.“

Lajra ponovo pogleda svog strica. Posmatrao je naučnike uz blesak ironičnog veselja i ćutao.

„Ko je Jofur Raknison?“, upita neko.

„Kralj Svalbarda“, reče profesor Palmerove katedre. „Da, tako je, jedan od *panserbjørne*. On je neka vrsta uzurpatora; prevarom se popeo na presto, ili sam ja bar tako shvatio; ali on je moćna figura i nije budala, uprkos svom smešnom prenemaganju – sagradio je palatu od uvoznog mermera, osniva nešto što naziva univerzitetom...“

„Za koga? Za *medvede*?“, upita neko drugi i svi se nasmejaše.

Ali profesor Palmerove katedre nastavi: „Zbog svega toga kažem vam da bi Jofur Raknison bio u stanju da uradi ovo Grumanu. S druge strane, ako se ukaže potreba, moguće bi ga bilo laskanjem navesti da se ponaša potpuno drugačije.“

„I ti znaš kako, zar ne, Treloni?“, upita dekan podsmešljivo.

„Naravno da znam. Znate li za čim on žudi više od svega? Čak više nego za počasnim doktoratom? On žudi za daimonom! Nađite načina da mu date daimona i učiniće sve za vas.“

Naučnici se od srca nasmejaše.